

1.

CILJ IZDANJA

Predgovor rumunskom/srpskom/engleskom izdanju

Ova publikacija je praktični vodič za očuvanje velike droplje, u kojoj Mađarski autori prvenstveno predstavljaju prakse upravljanja očuvanjem prirode koje se koriste u Mađarskoj, ali može biti pogodna za promovisanje zaštite bilo koje populacije velike droplje koja živi u Karpatskom basenu podizanjem svesti među vrednicima/lovcima. Takođe se preporučuje stručnjacima koji planiraju upravljanje zaštićenim područjima prirode, koordiniraju zaštitu velike droplje, regulišu i odobravaju zaštitne radove u praksi, jer se na osnovu znanja o ujednačeno utvrđenim principima i ciljevima mogu

Prirodna geografska svojstva Karpatskog basena su povoljna za proizvodnju hrane, tako da su skoro dve trećine teritorije pod poljoprivrednom obradom, zbog ovog očuvanje prirodnih vrednosti značajno zavisi od poljoprivrede.

Biološka raznolikost (biodiverzitet) dramatično opada širom sveta, a na evropskom kontinentu vidimo najočigledniji pad na poljoprivrednim područjima. U Nemačkoj je 75% letećih insekata povezanih sa poljoprivrednim staništima nestalo u zaštićenim područjima u poslednjih 30 godina.

Sa nedostatkom hrane za insekte, populacija uobičajenih vrsta ptica u poljoprivrednim područjima takođe se dramatično smanjila, uključujući vrste kao što su čvorci i domaći vrapci. Iako je Mađarska i dalje zemlja bogata prirodnim vrednostima u poređenju sa zapadnim, ranije industrijalizovanim zemljama, ovaj trend opadanja se može primetiti i u Mađarskoj. Mađarsko udruženje za ornitologiju i zaštitu prirode prati promene u učestalim vrstama ptica povezanim sa domaćim poljoprivrednim staništima (Farmland Bird Index), sa podacima koji pokazuju pad od 30% u poslednjih 20 godina.

Na ređe, osetljivije vrste, kao što je strogo zaštićena velika droplja, još snažnije utiču promene usled transformacija u životnoj sredini

utvrditi smjernice za tretman i pravila tretmana prilagođena lokalnim uslovima.

Međutim, pravni propisi, primenjene metode, predlozi za upravljanje i projektne mogućnosti sadržani u publikaciji izrađeni su u skladu sa zakonodavstvom koje je bilo na snazi u vreme objavljivanja pod mađarskim uslovima, a zahtevi za naknade i mogućnosti sadržane u njima mogu se primenjivati samo u Mađarskoj u obliku opisanom u ovom dokumentu. Pre nego što se primene u drugoj zemlji, uvek treba ispitati prakse lokalne poljoprivrede/lova i zakonsko okruženje.

Autori

i poljoprivredi. Trenutno Karpatski basen ima najstabilniju populaciju svetske populacije velike droplje, tako da Mađarska ima izuzetnu odgovornost za opstanak vrste.

Velike droplje se javljaju samo na oko 2% teritorije Mađarske, a zaštita vrste treba da bude primarna briga u ovim prioritetnim staništima. Velike droplje su prvobitno stanovnici otvorenog, pašnjačkog okruženja. Danas su istorijska velika stepska staništa fragmentirana, a površine se obično koriste za ratarstvo i pašarenje. Pošto se velike droplje javljaju u poljoprivrednoj sredini tokom celog svog životnog ciklusa, način obrade u velikoj meri određuje životne šanse i zaštitu vrste.

Gubitak biodiverziteta na poljoprivrednom zemljištu sada daleko prevazilazi obim koji ograničava izraz zaštita prirode. Zaštita velikih droplji je takođe međudisciplinarni zadatak sa više zainteresovanih strana: pored specijalista za očuvanje prirode i poljoprivrednika koji rade u staništima velikih droplji, ona zahteva saradnju stručnjaka za lov, stručnjaka za vodu i distributera električne energije. Ovom publikacijom želimo da ojačamo ovu saradnju tako što ćemo detaljno predstaviti ikoničnu pticu Uprave nacionalnog parka Kiskunšag, veliku droplju, i predstaviti preporuke za upravljanje prirodom koje se odnose na zaštitu vrste.

Autori

2.

VAŽNOST ZAŠTITE
DROPLJE

SLIKA 1.

Amblemi sa motivom droplje

O značaju vrste svedoči i činjenica da se nalazi na dva grba organizacije za zaštitu prirode, Mađarskog ornitološkog i društva za zaštitu prirode i Direkcije nacionalnog parka Kireš-Maroš.

Posebna pažnja koja se posvećuje velika dropljama je posledica činjenice da:

- najteža letno sposobna ptica na svetu, karakterna, lako prepoznatljiva
- broj jedinki drastično opada širom sveta, tako da je visoko ugrožena, strogo zaštićena
- zaštita u Karpatskom basenu je od izuzetnog značaja za nas, jer je njeno najveće neprekidno evropsko gnezdište tu.

NA STANIŠTIMA KOJA JOŠ UVEK KORISTI, POTREBNA JOJ JE STROGA ZAŠTITA

Njena svetska populacija doživela je dramatičan pad tokom 19. i 20. veka, uglavnom zbog transformacije staništa i sve većeg intenziteta poljoprivredne proizvodnje. Zahvaljujući višedecenijskim merama zaštite u Karpatskom basenu, pad njene populacije je zaustavljen i počeo je veoma spor rast.

JEDINSTVENA PRIRODNA VREDNOST

Tipična vrsta koja živi na niskim, ravničarskim oblastima, velika droplja je simbolična ptica stepskih zajednica. Pored toga što je najteža ptica na svetu sposobna za let, njen jedinstveni ples, šepurenje mužjaka predstavlja jedinstven fenomen u prirodi i već samo zbog toga zaslužuje najviši nivo zaštite.

INDIKATORSKA VRSTA KOJA POKAZUJE DA JE POLJOPRIVREDA PRILAGOĐENA PRIRODNIM USLOVIMA STANIŠTA TZW. ODRŽIVA POLJOPRIVREDA

Velika droplja je tipična vrsta ptica i pokazatelj dugoročno održive poljoprivredne proizvodnje koja je već nekoliko vekova pogodna za očuvanje prirodne sredine, kao i seoske populacije. Smanjenje staništa i nestanak populacije velike droplje sa nekog područja simptom je činjenice da je poljoprivreda odstupila od prethodnog, održivog puta, obično zato što su ekonomski interesi i efikasnost tehnologije proizvodnje postali jedini aspekti. Tipično, ekstenzivna poljoprivreda se javlja u područjima koja su posebno bogata prirodnim vrednostima, a održavanje ovoga je povoljna opcija i sa aspekta očuvanja prirode i sa ekonomskog stanovišta.

KROVNA VRSTA

Velika droplja je ptica gnezdarica poljoprivrednih staništa, gnezdi se na tlu, sa velikom prostornom potrebom i sporim razvojem, osetljiva na smetnju i ljudske aktivnosti. Iz ovoga direktno proizilazi da joj tokom njene zaštite moramo obezbediti relativno neometana travnata staništa, livade i pašnjake, obradive površine i privremene močvare na velikoj poljoprivrednoj površini na duže vreme. Pored droplje, ovo obezbeđuje povoljne uslove za veliki broj, specifičnih biljnih i životinjskih vrsta. Jasno je da se mnogo više vrsta insekata i ptica javlja na poljoprivrednim površinama koje se gaje po kriterijumima zaštite velike droplje nego u konvencionalnim kultivisanim parcelama. Veći biodiverzitet i veći broj vrsta rezultiraju stabilnijim ekosistemom, odnosno prirodnija staništa su zaštićenija od spoljnih uticaja i ekstremnih uticaja na životnu sredinu od poljoprivrednih površina koje se drže u intenzivnijem, gotovo sterilnom stanju.

SLIKA 2.

Ptice karakteristične za livade i pašnjake

ZAŠTITA VELIKE DROPLJE: KLJUČ PROIZVODNJE ZDRAVE HRANE

Uspeh razmnožavanja velike droplje u velikoj meri zavisi od toga da li ptice mogu da pronađu hranu u poljoprivrednim područjima. Tamo gde žive droplje, svet insekata je bogat, što je povezano sa umerenom upotrebom pesticida i umerenom primenom veštačkog đubriva, odnosno proizvodnja se uglavnom zasniva na ekstenzivnim, ekološki prihvatljivijim tehnologijama. Ekološka poljoprivreda je izuzetno povoljan oblik proizvodnje za zaštitu droplji zbog zahteva zaštite bilja i snabdevanja hranljivim materijama.

Metode uzgoja stoke zasnovane na pašnjačkom stočarstvu predstavljaju ekstenzivne vidove uzgoja stoke, tako da je ovaj vid poljoprivrednih aktivnosti veoma kompatibilan sa interesima zaštite velike droplje. Držanje autohtonih životinjskih vrsta je dobra prilika da stočarstvo bude ekonomično, a da se pritom štite droplje.

Upravljanje lovnom divljači takođe igra ulogu u snabdevanju zdravom hranom kroz obezbeđivanje sa mesom divljači, a kvalitetno meso divljači je takođe deo kvalitetne hrane. Mere koje se preduzimaju za zaštitu droplje korisne su i za zečeve i srne.

LIVADE I PAŠNJACI PREDSTAVLJAJU I REKREATIVNE MOGUĆNOSTI

Stepsku zajednicu čine brojne vrste koje su privlačne planinarima, fotografima prirode ili drugim posetiocima. Pored svadbenog plesa droplje, šepurenja, posmatranje životinja i biljaka privlači mnoge ljude u prirodu, uključujući i poljoprivredna staništa. Modrovrana, pupavac, pčelarica, siva vetruška, svi su šareni i spektakularni, vredi zastati na trenutak da ih pogledate ili da slikate more cvetova bulki. Događaji povezani sa tradicionalnim stočarstvom (npr. praznik isterivanja na pašnjak, konjički dani, rezervat bivola itd.) dodatno čine šarolike znamenitosti.

3.

OPIS, POJAVA,
EKOLOGIJA
DROPLJE

Velika droplja (*Otis tarda*)

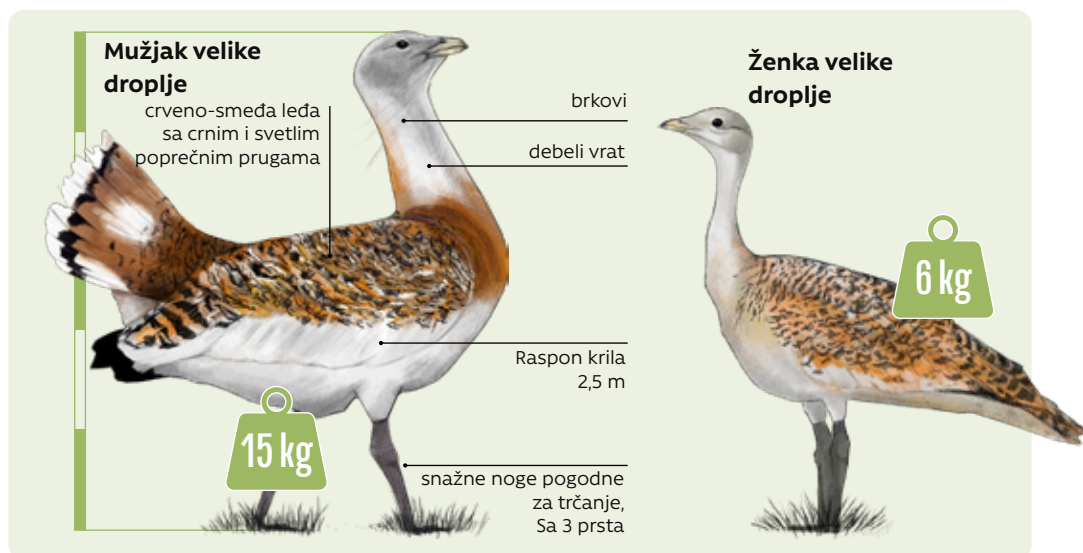
Velika droplja je najteža leteća ptica na svetu. U centralnoevropskom regionu, u Mađarskoj je najveći kontinuirani – povezani prostor parenja i gnežđenja u Evropi. Zbog transformacije staništa (preoravanja pašnjaka i livada) veoma je ugrožena, stoga je strogo zaštićena, njena vrednost spada u najvišu kategoriju, milion forinti.

TAKSONOMIJA

Velika droplja (*Otis tarda*) pripada poretku ždralova (Gruiformes) klase ptica, porodici droplji (Otididae), rodu *Otis*, od kojih je jedina vrsta, pa se jednostavno naziva velika droplja.

Većina vrsta iz porodice droplji živi u Africi, u Mađarskoj se mala droplja (*Tetrax tetrax*) gnezdila u malom broju početkom 20. veka, ali danas se primećuje samo povremeni zalutali primerak.

IZGLED

SLIKA 3.
karakteristike
droplje

Velike droplje se mogu posmatrati izbliza u Centru za posetioce Sterbetz István u Posetilačkom Centru za zaštitu droplji u Devavnniji, kao i u njihovom prirodnom staništu, na obilascima za posmatranje droplji koje objavljuju nacionalni parkovi i na posmatračkim tačkama izgrađenim u tu svrhu.

RASPROSTRANJENOST

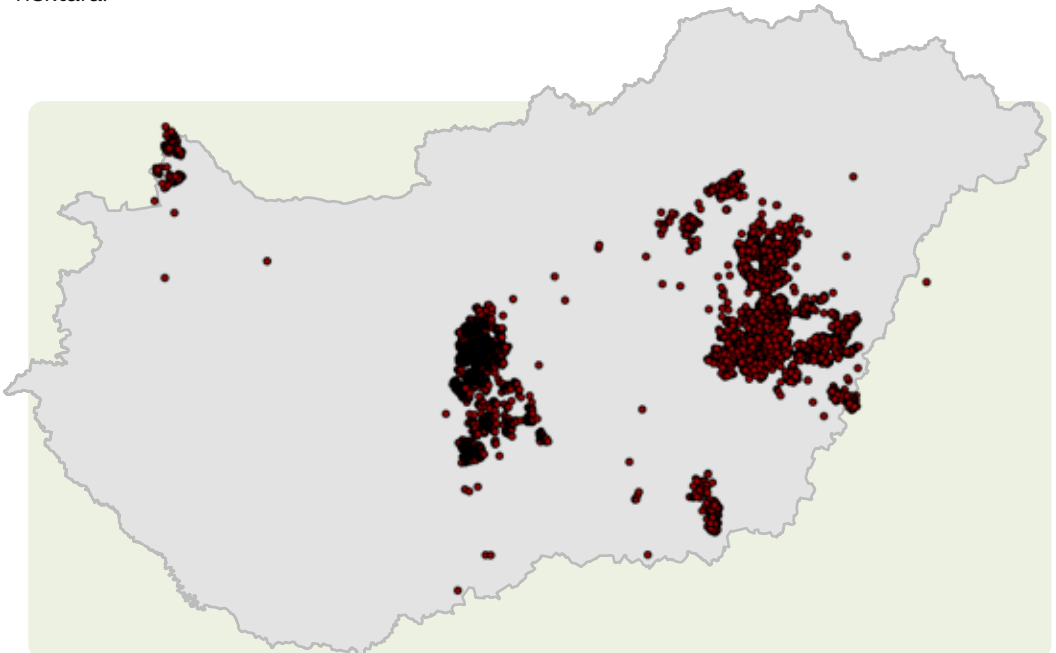
Njena rasprostranjenost obuhvata region evroazijske stepe, koja se proteže od zapadne Afrike do istočne Azije, od Maroka do istočne Rusije. Prvobitno područje rasprostranjenosti značajno se smanjilo, susedna staništa su se fragmentirala, a na mnogim mestima su se smanjila na kritičnu veličinu. Danas je nestala iz većine zemalja Evrope.

U svetu je ugrožena vrsta, pa je očuvanje relativno jakog domaćeg fonda prioritetan zadatak za vrstu u celini. Njena populacija je u opadanju u Evropi, vrsta je izumrla u većini zemalja zapadne Evrope, a pored naše zemlje, stabilne populacije možemo naći samo u Španiji, Austriji, Portugaliji i Nemačkoj. Njena populacija opada svuda u svetu, sa izuzetkom Nemačke i Karpatskog basena (uključujući Austriju i Rumuniju).

U Mađarskoj, slično kao i u Evropi, postojala je ranije stalna populacija velikih droplji, koja je sada fragmentisana i postala izolovana, sa značajnim populacijama koje su preživele u Kišalfoldu, između Dunava i Tise i istočnoj Panonskoj oblasti. Početkom 1900-ih u Karpatskom basenu bilo je najmanje 12.000 droplji, a do 2000-ih populacija je veoma opala. Zahvaljujući usmerenim merama zaštite, trenutno u Karpatskom basenu živi 2.200 jedinki, od kojih je 1.600 registrovano u Mađarskoj. Površina na kojoj se javljaju droplje je oko 2% površine države, što pokriva 220.000 hektara.

SLIKA 4.

Prisutnost velikih droplji u Mađarskoj 2004–2016

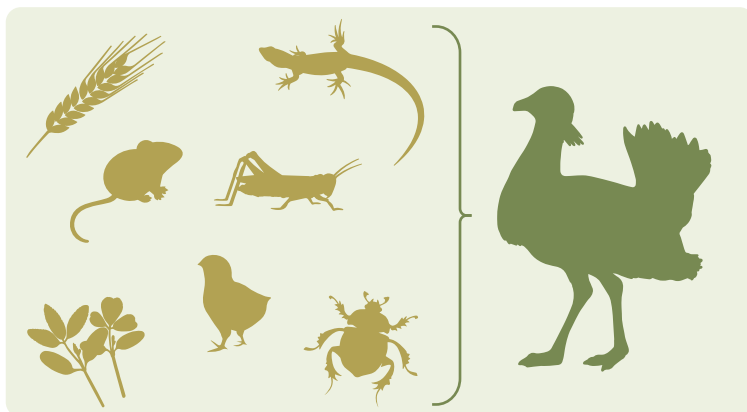
STANIŠTE

Velike droplje su prvobitno bile stanovnici otvorenih, stepskih pašnjaka i livada. Ove ranije jedinstvene, velike površine postale su fragmentisane, i neke od njih su pretvorene u obradivo zemljište. Droplje su se prilagodile izmenjenom pejzažnom okruženju, a danas njeno tipično stanište su usevi lucerke, žitna polja i zemljišta uljane repice koja u rascepkane travnatim površinama.

ISHRANA

SLIKA 5.

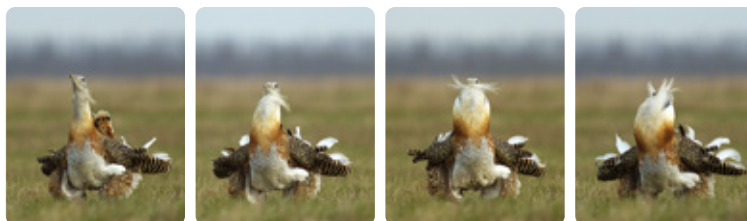
Velika droplja i njena ishrana

Ishrana velike droplje je mešovita, konzumiraju i biljnu i životinjsku hranu. Ishrana odraslih ptica sastoji se od semena, lišća, izdanaka, buba, ravnokrilaca, gusenica, malih sisara, guštera, mladunaca ptica, ptići u prve dve nedelje jedu prvenstveno insekte, a zatim sve više biljne hrane na ekstenzivno obrađenim poljima, rubovima polja, livadama i pašnjacima. Zimi su u osnovi biljojedi, kada hranu pronalaze na napuštenim strnjikama, na poljima lucerke i uljane repice.

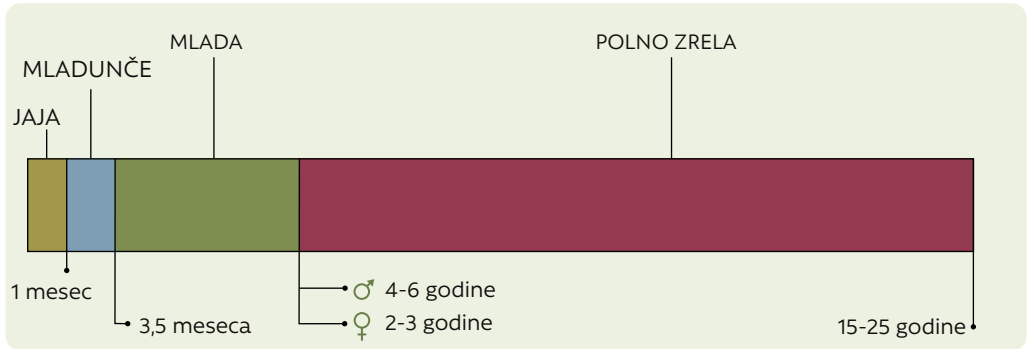
RAZMNOŽAVANJE

Parenje ptica traje od kraja marta do kraja maja. Udvaranje petla, šepurenje je spektakularna pojava, u ovom slučaju petao raširuje perje na repu, uvrće krila, perje na brkovima je okrenuto

ka gore zbog naduvanog grkljana, i pojavljuje mu se plava koža na grlu.

Tokom svadbenog plesa, petao maše krilima, bacajući ih okolo i proizvodeći zvuk udaranja.

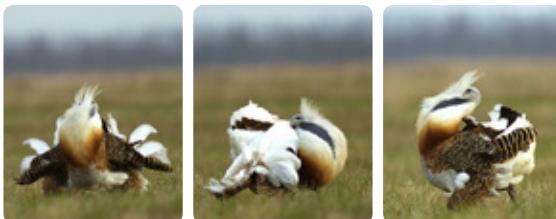

Droplje su poligamne, petao se pari sa nekoliko kokošaka, ali ne učestvuje u čuvanju legla i podizanju ptića. Dropljino gnezdo je jednostavno, samo udubljenje u zemlji, obično na livadi ili pašnjaku, u lucerki ili u ozimnoj pšenici. Koka snese 1-3 jaja. Ako je gnezdo uništeno, ženka može započeti dopunsko gnežđenje. Ptići se izlegu za 25-28 dana, u prvom periodu im koka pomaže u ishrani, a zatim se samostalno hrane. Droplje polno sazrevaju prilično kasno, petao sa 4-6 godina, a koka sa 2-3 godine.

SLIKA 7.
Životne faze

SLIKA 8.
Gnezdo droplje u lucerki

SLIKA 6.
Faze šepurenja

PONAŠANJE

Velika droplja je izuzetno stidljiva ptica, veoma osetljiva na uznemiravanje. Kada se ljudi ili poljoprivredne mašine približe, uplaši se i poleti, a najbolji način je da ih posmatrate dvogledom. Redovno uznemiravanje dovodi do slabljenja ptica, posebno tokom zimske sezone ili sezone parenja. Od izuzetne je važnosti da se obezbedi neometanje ptica tokom inkubacije gnezda i u periodu odrastanja. Ženka pokušava da se sakrije od uznemiravanja, verujući svojoj mimikriji, ali ako se oseća preblizu opasnosti, ona izleće iz gnezda i ne vraća se dugo, što u većini slučajeva dovodi do hlađenja jaja i uništenja gnezda. Velika droplja je relativno tolerantna na radne mašine, sve dok ne idu direktno na nju, najozbiljniji faktor ugrožavanja gnezda je približavanje čoveka peške. Ako dođe do ovakvog susreta, droplja se u 90% slučajeva ne vraća na gnezdo i jaja propadaju.

Droplje žive u grupama, ali tokom perioda gnežđenja kokoške su usamljene, a kokoške same sede na jajima i odgovornost odgoja ptića je samo njihova. Mladi mužjaci se mogu odvojiti od jata, pojavljujući se u neobičnim područjima tokom njihovog lutanja, a lutaju dok nisu sposobni da izvedu potpuno šepurenje u 4. godini života.

Vernost velike droplje prema staništu na kojoj se izlegla i njenoj okolini, je veoma velika, a gnezdilišta i mesta šepurenja su dobro definisana područja koja se tradicionalno posećuje svake godine.

SLIKA 9.

Petao droplje u letu

Uprkos činjenici da je velika droplja ptica velike veličine i mase, nije izgubila sposobnost letenja. To može zahvaliti sledećem:

- stablo perja je izuzetno jako i kruto
- ima jaku, ali laganu strukturu kostiju
- ima masivan grudni mišić, koji podupire snažno izdignuta prsna kost

Uporno leti, ali joj je let glomazan, manevarska sposobnost je niska. Droplja je ptica otvorenih livadsko/pašnjačkih predela, prilagodila se tome, vidno polje joj se nagore suzilo, pa često može da se desi da naleti na vazdušne vodove.

Droplje u Karpatskom basenu obično ne migriraju, ali povremeno, ako je hladno ili ne mogu da nađu hranu zbog gustog snežnog pokrivača, mogu da odlete čak do Grčke.

4.

PRAKSE UPRAVLJANJA
DIVLJAČI U OBLASTIMA
SA DROPLJAMA

4.1. UPRAVLJANJE DIVLJAČI U CILJU ZAŠTITE VELIKE DROPLJE

Lov na moguće grabljivice velike droplje je deo aktivnih mera zaštite velike droplje. U zdravom i stabilnom ekosistemu, grabljivice, kao vrste na gornjim nivoima piramide ishrane, igraju odlučujuću ulogu. Grabljivice imaju značajan uticaj na populaciju droplje i drugih zaštićenih i visoko zaštićenih životinjskih vrsta. Generalno, kombinovano prisustvo lovljenih i zaštićenih grabljivica ima negativan uticaj na poljoprivrednu sredinu, posebno na uspešnost razmnožavanja vrsta ptica koje se gnezde na tlu, uključujući i droplju. Na osnovu praktičnog iskustva može se dokazati i da se ovaj negativni efekat može značajno ublažiti efikasnom regulacijom grabljivica koje je dozvoljeno loviti. Veličina populacije svake grabljivice zavisi od nekoliko faktora, a na svakom području postoji jedna ili više dominantnih grabljivica.

Upravljanje grabljivicama nije i ne može biti zadatak da se postigne stanje bez vrsta grabljivica, ali stručno upravljanje grabljivicama je od velikog značaja i sa stanovišta malih divljih životinja i sa stanovišta očuvanja prirode. U slučaju naših autohtonih, lovnih grabljivica, opšti cilj je da se populacija održi na niskom nivou, posebno u prolećno-letnjem periodu. Poznajući tačnu veličinu stanovništva, smanjenje broja porodica koje se reprodukuju u tom području može se dobro planirati, a efikasnost rada može se proveriti redovnim praćenjem. Očigledni znaci neadekvatnosti prakse upravljanja grabljivicama, može biti na primer: veliki broj uspešno izletelih sivih vrana ili prisutnost mladih lisica i posmatranje velikog broja „pljačkaških“ čopora sivih vrana u tom području. U slučaju neautohtonih vrsta grabljivica, profesionalno je opravdano što pre izloviti otkrivene jedinice i, ako je moguće, eliminisati celu populaciju. Velika droplja je bila lovna vrsta pre 1971. godine, od kada je zaštićena u Mađarskoj. Iako je prošlo više od 50 godina od kada je proglašena zaštićenim, mnogi je i dalje smatraju vrstom u lovostaju. To je tačno uz ugla da se njeno stanište u velikoj meri preklapa sa staništima sitne divljači, posebna „stepska“ verzija istog, odnosno šumski elementi staništa nisu nužno neophodni za droplju iako se po letnjim vrućinama povlači u hlad manjih stabala i žbunja, u osnovi se javlja u otvorenom poljoprivrednom pejzažu bez drveća, gde formira zajednicu sa zečevima, fazanima ili srnama.

Dok su sva staništa velike droplje takođe staništa sitne divljači, droplje se ne pojavljuju u svim područjima gde ima divljih životinja. Iako se povremena ubijanja i dalje dešavaju na sasvim neshvatljiv način, može se reći da ovo drugo nema veliki značaj u Mađarskoj danas, zahvaljujući više od pola veka zaštite. Gubitak uzrokovan grabljivcima može se značajno smanjiti efikasnom kontrolom populacija grabljivica koje je dozvoljeno loviti, što pozitivno utiče na razvoj populacije srna i sitne divljači. Drugim rečima, ista aktivnost, kontrola brojnosti grabljivica, obezbeđuje korist za očuvanje prirode, očuvanjem velike droplje čuvamo i sve ostale divlje životinje tog staništa

KONTROLA BROJNOSTI DIVLJIH ŽIVOTINJA U PROGRAMIMA OČUVANJA KOJI SE ODOSE NA OČUVANJE VELIKE DROPLJE

Ne tako davno, oblasti upravljanja divljim životinjama i očuvanja prirode smatrane su međusobno isključivim i kontradiktornim aktivnostima. U obe oblasti preduzete su neprofesionalne mere koje su činile da opravdavaju održavanje ovog neslaganja. Iako je nekoliko projekata zaštite prirode direktno i indirektno usmereno na mogućnost saradnje sa lovočuvarima, regionalna saradnja između lovočuvara i ekologa razvijena je upravo u kontekstu zaštite divljih životinja, što je izgleda rezultiralo održivom saradnjom sa obe strane. LIFE projekat pod nazivom „Prekogranična zaštita droplje u karpatskom basenu“ (vidi tuzok.hu, Poglavlje 7), sadrži sledeće programe koji se odnose na aktivnosti upravljanja divljim životinjama:

- U projektu LIFE pod nazivom „Zaštita orla krstaša u Mađarskoj“ sprovode se aktivnosti u cilju zaštite velikih ptica grabljivica, jačanja populacije malih vrsta divljači koje služe kao hrana za velike grabljivice. (imperialeagle.hu/hu/content/parlagi-sas)
- Proređivanje mogućih predatora gnezda je uključeno u Program zaštite stepске šarke (*Vipera rakosiensis*), jer su gmizavci takođe na meniju vrsta grabljivica. (rakosivipera.hu/)
- Ptice su takođe u centru programa usmerenog na zaštitu slatinastih stepa i lesnih livada, a program će smanjiti direktnu štetu izlovom grabljivica. (life-for-bugs-and-birds.webnode.hu)

Zajednički cilj programa je efikasno i zakonito smanjenje broja grabljivica koje je dozvoljeno loviti, pored unapređenja statusa zaštićenih prirodnih vrednosti, rezultira i povećanjem lovnih mo-

gučnosti malih vrsta divljači, posebno zečeva, uvođenjem elemenata planiranog upravljanja grabljivcima. Zajednički cilj je i smanjenje razaranja izazvanih nezakonitim aktivnostima koje uključuju grabljivce, kao što je trovanje. Svaki od navedenih programa je dobar primer praktične realizacije saradnje između oblasti zaštite prirode i upravljanjem divljači iako cilj i motivacija nisu isti, budući da je primarni cilj očuvanja prirode zaštita vrsta koje se razmnožavaju na tlu, dok je cilj upravljanja divljači jačanje populacije malih vrsta divljači (zečevi, fazani), a sprovođenje profesionalnog upravljanja grabljivicama je zajednički element u saradnji ova dva područja.

4.2. LOVNE VRSTE I NJIHOVA MESTRA PARENJA ODLUČUJUĆA ZA ZAŠTITU DROPLJE

LOVNE VRSTE ODLUČUJUĆE ZA ZAŠTITU DROPLJE

Siva vrana (*Corvus cornix*)

Siva vrana je vrana koja jede specifičan izvor životinjskih proteina. Uobičajeni naziv (kalomista, tj. kalvinistička vrana) odnosi se i na njene prehrambene navike, jer konzumira uglavnom životinjsku hranu, za razliku od obične vrane, koja u većoj meri živi na biljnoj ishrani. Kao rezultat toga, njen značaj u upravljanju divljim životinjama je mnogo veći od značaja zaštićene obične vrane. Pored strvine, posebno tokom sezone gnežđenja, siva vrana redovno jede ptiće i ptičja jaja. Ima jak kljun koji može razbiti jaja velike droplje, ali njena hrana mogu biti jaja ili ptići gotovo bilo koje vrste ptića. Upravljanje njenom populacijom može se postići pre svega postavljanjem klopki na staništu, kao i odgovarajućim intervencijama upravljanja područjem i revitalizacijom staništa – uklanjanje odgovarajućih mesta za gnežđenje sive vrane.

SLIKA 10.

Siva vrana

SLIKA 11.

Svraka

Svraka (*Pica pica*)

Ima mali direktan uticaj na veliku droplju, ali je zaštita droplje je najefikasnija ako se postigne zaštitom stepskih zajednica u celini. Zbog veličine svrake samo u izuzetnim slučajevima predstavlja opasnost za jaja ili ptiće velike droplje, ali negativno utiče na razvoj drugih zaštićenih vrsta ptica. Regulisanje njene populacije je od opšteg značaja, ne samo za zaštitu malih vrsta lovnih divljači, već i za njen negativan uticaj na zaštićene prirodne vrednosti.

SLIKA 12.

Lisica

Lisica (*Vulpes vulpes*)

Sa stanovišta zaštite velike droplje, možda je najvažnija vrsta grabljivice. Efikasnom kontrolom njene populacije, populacija zečeva, fazana ili srna takođe počinje da jača, ako se obezbede i dobri uslovi staništa. Upravljanje njenom populacijom može se postići pre svega postavljanjem klopki, kao i odgovarajućim upravljanjem područjem i praksama obnove staništa sa stanovišta zaštite velike droplje.

SLIKA 13.

Evroazijski jazavac

Evroazijski jazavac (*Meles meles*)

Poslednjih decenija došlo je do značajnog širenja populacije, često je prisutan i u nizijskim staništima bez šume, a u osnovi oko polovine pronađenih jama koriste jazavci. Kao svaštojed, potencijalna je pretnja svim vrstama ptica koje se gnezde na tlu, uključujući i velike droplje, ali je populaciju jazavca relativno lako kontrolisati. Upravljanje populacijom jazavca može se postići pre svega postavljanjem klopki, kao i odgovarajućim upravljanjem područja i praksama obnove staništa sa stanovišta zaštite velike droplje.

Zlatni šakal (*Canis aureus*)

Reč je o vrsti koja je poslednjih decenija pokazala značajnu ekspanziju i koja se i danas širi. Zauzimanje staništa može se povezati sa šumovitim i žbinastim područjima, tako da je obično prisutan u staništima divljih životinja, ali njegovo prisustvo na mestima za razmnožavanje koja se graniče sa šumovitim područjima može izazvati ozbiljne probleme u očuvanju i upravljanju divljači. Upravljanje populacijom takođe se može primarno sprovoditi sa odgovarajućim praksama upravljanja područjem sa stanovišta zaštite velike droplje.

SLIKA 14.
Zlatni šakal

Divlja svinja (*Sus scrofa*)

Divlja svinja se javlja skoro svuda na staništima sitne divljači u niziji, uključujući i staništa velike droplje. Stalna prisutnost divlje svinje može se povezati sa velikim prisustvom tipova staništa koji su nepovoljni za veliku droplju, a posećuje i staništa droplje sa relativno velike udaljenosti. Najveći problem izaziva rovanjem po travnjacima i parlozima, ali kao svaštojed utiče na gotovo sve prirodne vrednosti koje su mu dostupne, posebno kroz konzumiranje hrane životinjskog porekla. Pored travnih staništa i parloga, omiljene hranidbene površine su mu razne žitarice (ovas, pšenica, raž) ili kukuruz koji nije povoljan sa stanovišta zaštite droplje. Upravljanje populacijom takođe se može primarno sprovoditi sa odgovarajućim praksama upravljanja područjem sa stanovišta zaštite droplje.

SLIKA 15.
Divlja svinja

Srna (*Capreolus capreolus*)

Jedna je od najznačajnijih krupnih vrsta divljači u zonama zaštite sitne divljači i velike droplje. Zaštita, upravljanje i eksploatacija populacije je dobro kompatibilno sa aspektima zaštite velike droplje, ali poznavanje aspekata zaštite droplje i zahvaćenih područja, tako da je neophodna konsultacija sa upravljačem zaštićenog prirodnog dobra. Kontrolom populacije lisica i drugih vrsta grabljivica i pravilnim praksama upravljanja staništem, populacija srna se može ojačati. Tokom lova, na zaštitu droplje utiču dve glavne aktivnosti: tokom prolećnog lova na srndaća treba izbegavati šepurilišta i gnezdišta, dok tokom lova na odrasle jединke sa slabim rogovima i srne treba izbegavati i parcele uljane repice koje takođe posećuju droplje. Sve u svemu, mere upravljanja staništima i divljim životinjama preduzete za zaštitu droplje su korisne intervencije i za srne.

SLIKA 16.
Srna

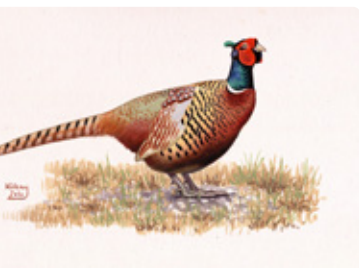

SLIKA 17.

Evropski zec

Evropski zec (*Lepus europaeus*)

Jedan od glavnih „pobednika“ mera očuvanja droplje, to je jedna od najboljih indikatorskih vrsta upravljanja zaštitom droplje i u praksi upravljanja divljim životinjama koje se primenjuju za zaštitu velikih droplji. Na osnovu iskustva, odgovarajuće mere zaštite staništa imaju zaista pozitivan uticaj na zečeve i druge prirodne vrednosti koje treba zaštititi ako se kombinuju sa odgovarajućim upravljanjem divljači i visoko odgovarajućim praksama upravljanja grabljivcima.

SLIKA 18.

Fazan

Fazan (*Phasianus colchicus*)

Njegov značaj za očuvanje prirode (kao vrste koja nije autohtona u Karpatskom basenu) zaostaje za značajem zečeva, ali zbog upravljanja divljim životinjama i indikativne prirode, treba ga tretirati kao prioritetnu vrstu u zaštićenim područjima. I fazan je „pobednik“ mera zaštite velike droplje, rado koristi nepoljoprivredna staništa koje se nalaze u staništima droplje (rubovi puteva, jarci, obale kanala, gazdinstva i dr.).

SLIKA 19.

Jarebica

Jarebica (*Perdix perdix*)

Nažalost, njen značaj u upravljanju divljim životinjama je sada postao zanemarljiv. Njegova održiva, divlja populacija opstala je na vrlo malo mesta, tako da tamo gde danas srećemo jarebicu, moramo obratiti posebnu pažnju na njenu zaštitu. Dobro reaguje na intervencije u poljoprivredi i upravljanju divljim životinjama u cilju zaštite velike droplje, ali zbog svoje slabe sposobnosti disperzije, zauzimanje novog staništa se obično ne očekuje prirodno. Očuvanje i jačanje postojećih populacija divljih životinja je takođe od najvećeg značaja sa stanovišta upravljanja divljim životinjama i očuvanja prirodnih vrednosti. Moraju se izbegavati introdukcije koje negativno utiču na očuvanje, širenje i naseljavanje populacija jarebice – posebno invazivne španske kamenjarke (*Alectoris rufa*)

Invazivne vrste i kućni ljubimci lualice

Sa stanovišta očuvanja stepskih zajednica nepoželjno je prisustvo stranih životinjskih vrsta i zalutalih kućnih ljubimaca. U područjima zaštite velike droplje, ali generalno u domaćim zajednicama, neautohtone vrste su stvarni ili potencijalni izvor opasnosti. Vreme i energija moraju biti kontinuirano posvećeni regulisanju populacije, a formiranje, jačanje i širenje populacije moraju biti sprečeni raspoloživim zakonskim sredstvima. Invazivni i zalutali grabljivci u zaštićenim područjima, koji obično predstavljaju i problem očuvanja: pas lualica (*Canis lupus familiaris*), mačka lualica (*Felis catus*), rakun (*Procyon lotor*), rakunopas (*Nyctereutes procyonoides*), nutrija (*Myocastor coypus*), američka vidrica (*Neovison vison*) ili ondatra (*Ondatra zibethicus*). Ako se pojave, bliska saradnja između sektora za očuvanje prirode i sektora za upravljanje divljim životinjama može biti jedino rešenje. Detaljan opis lovnih vrsta o kojima se govori u priručniku može se naći u publikaciji: Terenski priručnik o pticama za lovce, koju je objavilo MME.

SLIKA 20.

Terenski priručnik o pticama za lovce

MESTA RAZMNOŽAVANJA LOVNIH GRABLJIVICA

Proređivanje vrsta grabljivica u staništima velike droplje u osnovi

se zasniva na ciljanom lovu jedinki koje se razmnožavaju u tom području, što obično znači hvatanje u klopku za lisice, jazavca, sive vrane i svrake. Da bi se to olakšalo, hvatanje se može planirati na osnovu karte jazbina i gnezdišta sive vrane, koja se godišnje ažurira na celom području jedinice za upravljanje divljači. Na osnovu zapažanja i praktičnog iskustva aktivnosti zaštite droplje koja se već nekoliko godina sprovodi za njihovu zaštitu prema najboljoj praksi, u nastavku su opisana mesta razmnožavanja lovnih grabljivica.

1. Jazbine

Mapa jazbina nekog područja sadrži podatke koji se kontinuirano proširuju, odnosno, nakon pronalaska jazbine, datu lokaciju treba posetiti radi inspekcije iz godine u godinu, jer dato mesto mora biti registrovano kao pogodno mesto za formiranje jazbina. Izuzetak od ovoga su lokacije koje su trajno transformisane, npr. za potrebe rekonstrukcije staništa, što ih čini neprikladnim za izgradnju jazbina. Takvi slučajevi uključuju uklanjanje brana, obala kanala, revitalizaciju gazdinstava, rekonstrukciju i sl.

Važno je definisati takozvane „primarne jazbine“, koje su centralno locirane jazbine koje su pogodna staništa za sisare grabljivice koji se mogu loviti svake godine. Samo postavljanje klopki oko jazbine koje se stabilno koriste iz godine u godinu rezultira veoma visokom efikasnošću.

Vrste jazbina na osnovu njihove lokacije:

- Visoko ležeće travne obradive površine: ove jazbine se ne mogu eliminisati, ali se njihova lokacija može dobro odrediti preciznim kartiranjem i može se proveravati iz godine u godinu..
- Brane, kanali i obale jaraka: posebno su važni u dubokim otvorenim staništima. Jazbine postavljene u obalama kanala postaju pogodni ili pak neprikladni regulisanjem nivoa vode kanala.
- Farme: uglavnom su nenaseljene farme omiljena mesta za jazbine. Pošto su farme obično izgrađene na najvišim terenima,
- Naslagane bale: sve češće korišćena mesta za razmnožavanje. Postavljanje klopki je najefikasnije kod klopki za hvatanje živih jedinki zbog blizine stočnih farmi i aktivnog prisustva domaćih životinja.

2. Gnezda sivih vrana

Područja naseljena velikim dropljama su obično otvorena staništa bez drveća. Prilagodljiv karakter sive vrane joj omogućava da se može naći na svim tipovima staništa, pa se njeno gnezdo nalazi gotovo svuda u pogodnim staništima. Pogodna gnezdišta su usamljeno drveće, male grupacije drveća, rubovi šuma i drvoredi, koji se mogu grupisati na sledeći način:

- a. autohtono drvenasto žbunje i drveće
- b. šumice, šumski zabrani
drvoredi: jedno od najtipičnijih gnezda sive vrane su redovi topole postavljeni duž obala kanala.
- c. U ovom slučaju, gnezda se obično grade na velikim visinama, njihova kontrola je teška i opasna,
- d. ostali objekti: na visokonaponskom stubu, pa čak i na vidikovcu izgrađenom za potrebe lova.

SLIKA 22.
Mladunčad sive vrane

3. Gnezda svrake

Gnezda svraka se često grade na mestima sličnim gnezdima sivih vrana, s razlikom što su gnezda svraka često izgrađena u posebno gustom grmlju, drveću ili nepristupačno visokim, tankim granama. Pošto se svraka može uspešno uhvatiti u klopku na mestima daleko od svog gnezda, mapiranje gnezda svraka nije prioritet za droplje.

Jazbine i gnezda mogućih predatora, koje su postavljene na jasno vidljivom mestu (npr. duž redovno korišćenih puteva) i su jasno naseljeni, ukazuju na nepravilno planirane i izvršene prakse upravljanja divljači. Isti pokazatelji su veliki broj i prisustvo mladih lisica, odnosno jata sivih vrana koje se mogu uočiti od sredine leta (ili cele godine). Posmatranje velikog broja jata u zimskim prenočištima svraka i sivih vrana takođe opravdava preispitivanje praksi upravljanja grabljivcima koje se koriste.

4.3. LOV, METODE UPRAVLJANJA DIVLJAČI, OPREMA

Cilj upravljanja divljim životinjama za očuvanje prirode je da se uključe efikasne, održive i opšte primenljive prakse upravljanja grabljivicama. Zbog toga stručnjaci za očuvanje prirode moraju da sarađuju sa onima koji imaju pravo na lov u područjima gde žive velike droplje.

Principi upravljanja divljim životinjama u svrhu očuvanja prirode:

- Principi zaštite životinja (ciljne vrste)
- Zaštita zaštićenih prirodnih dobara
- Razmatranje dostupnih resursa
- Efikasno upravljanje grabljivicama: smanjenje brojnosti ciljnih vrsta može se sprovesti tokom njihovog osetljivog perioda – baš kao što vrste koje treba zaštititi moraju biti zaštićene prvenstveno tokom njihovog reproduktivnog perioda – obično između 1. marta i 30. juna, fokusirajući se na populacije koje se zapravo reprodukuju u tom području.
- Vođenje dnevnika ulova na papiru i elektronski
- Upravljanje fotodokumentacijom (GIS baza podataka)

GLAVNE KARAKTERISTIKE UPRAVLJANJA GRABLJIVICAMA U SVRHU ZAŠTITE PRIRODE:

- izvodljivo u praksi
- efikasan, zakonit i ciljan
- sprovedeno prema kriterijumima za očuvanje prirode i upravljanje divljači
- fokusiranje na jedinke koje se stvarno razmnožavaju u tom području i predstavljaju problem
- zasniva se na hvatanju u klopke, uz dopunsko proređivanje vatrenim oružjem
- na osnovu zauzetih revira
- izvodi se na regionalnom nivo

REŽIMI LOVA

Uz pravilno planiranje, aktivnosti upravljanja divljači i lova dobro su kompatibilne sa aspektima zaštite divljači sa malo pažnje, bez ikakve materijalne štete. Lov može biti smetnja za veliku droplju, pa prilikom planiranja lova treba obratiti pažnju na najosetljivije (osetljive) periode velike droplje, kao što je obezbeđivanje neometanog parenja, razmnožavanja, podizanja ptića i prezimljavanja. Da bi se to postiglo, važno je znati da li i gde se na području lovačkih sekcija javljaju droplje. Stručnjaci za zaštitu prirode i upravljači zaštićenih područja mogu da pruže informacije o područjima koja koriste droplje.

Aspekti zaštite droplje za svaki način lova:

- a. Lov iz zasede, lov iz vozila: u svim slučajevima, odlučujući je izbor mesta zasede i trase obilaska, uz poštovanje vremenskih ograničenja.
- b. Lov srndača: krajem jula i početkom avgusta može da se obavi bez naročite štete po interese
- c. spada izvan osetljivog perioda velike droplje.

Praćenje tragova: ovaj način lova takođe može biti od velikog značaja u cilju sprečavanja naseljavanja divljih svinja. Praćenje svežih tragova obično ne uzrokuje problem u zaštiti velike droplje, ali kretanje na otvorenim površinama treba izbegavati tokom vremena razmnožavanja. U toku obavljanja poslova profesionalnih lovaca, vreme vršenja istraživanja prolećnog fonda na kraju zime može biti od značaja u cilju zaštite područja hitnosti, a dobrobit područja hitnosti treba tražiti tokom prolećnog lova na srnae. Na mestima gnezdišta kretanje između 15. aprila i 15. jula predstavlja potencijalnu opasnost. Uznemiravanje ptica na gnezdu pešice gotovo uvek uzrokuje neuspešno gnežđenje zbog povećane podložnosti droplje ometanju. Za vreme lova na srne potrebno je obezbediti mir jatima velikih droplji na prezimljavanju i noćenju. Zaštita prenočilišta može se lako postići redovnim konsultacijama sa stručnjacima za zaštitu prirode.

2. Društveni lov

- a. Gonjenje divljih svinja: obično se ne radi direktno u staništima droplji, jer pravilno upravljana staništa droplji nisu pogodna za trajno nastanjivanje divljih svinja. Prilikom planiranja gonjenja, posebno se preporučuje uključivanje upravljača zaštićenih dobara zahvaćenih područjem delovanja kako bi se sproveda razmatranja očuvanja prirode.

- b. Lov na sitnu divljač: S obzirom na to da se radi o načinu lova van osetljivog perioda droplje, treba naglasiti gotovo isključivu dobrobit i neometanu brigu o jatima na prezimljavanju i prenoćištu. Jata sa poremećenim mirom mogu pretrpeti značajan gubitak energije, posebno u hladnim i nepovoljnim vremenskim uslovima, a rizik od sudara sa nadzemnim vodovima značajno se povećava u uslovima slabe vidljivosti (npr. maglovito vreme). U cilju sprovođenja drugih aspekata zaštite prirode, može biti prikladno konsultovati se sa dotičnim upravljačem zaštićenog područja ili Udruženjem za azštitu velike droplje

Da rezimiramo gore navedeno, najvažniji aspekti zaštite droplje tokom lova:

- Tokom osetljivog perioda velike droplje, odnosno između 15. aprila i 15.jula, treba izbegavati sve aktivnosti koje smanjuju efikasnost razmnožavanja droplje. Kretanje po otvorenim staništima, kao što su livade, pašnjaci i oranice, nije dozvoljeno tokom ovog perioda, ni peške ni automobilom. Postoji dobra šansa da se ženke velike droplje koje su uznemirene na svojim gnezdima se neće vratiti na svoja gnezda, pa je preporučljivo da se intervencije na poznatim mestima razmnožavanja planiraju za preostalih 9 meseci.
- U slučaju grupnog lova, zimovališta velikih droplji i područja koja redovno posećuju (npr. parcele uljane repice, polja lucerke, travnata staništa koje koriste za noćenje) treba izbegavati u zimskim gonjenjima ili tokom lova na divljač bez rogova.

INFRASTRUKTURA ZA LOV I UPRAVLJANJE DIVLJAČI

1. **Čeka:** Sa stanovišta pejzaža i očuvanja prirode, njihovo postavljanje u staništa droplje obično se preporučuje pored drveća, grmlja, grupa drveća, šuma, skloništa i obala kanala. Pristupačnost takođe treba uzeti u obzir tokom postavljanja. Takođe može biti opravdano vremenski ograničiti upotrebu određenih čeka u staništima droplje tokom vremena, ako to rezultira značajnim ometanjem droplji. Hranilišta: njihovo postavljanje i korišćenje mogu biti opravdani kako bi se olakšao lov divljih svinja u područjima gde ih ima, ali njihovo postavljanje ima i aspekt očuvanja prirode. Konkretno, treba ih izbegavati, na primer, na livadama i pašnjacima.
2. **Hranilišta:** njihovo postavljanje i korišćenje mogu biti opravdani kako bi se olakšao lov divljih svinja u područjima gde se nalaze, ali njihovo postavljanje ima i aspekt očuvanja prirode. Konkretno, treba ih izbegavati na livadama i pašnjacima. Pojilice: rezultira koncentracijom divljih vrsta, tako da se može postaviti zajedno sa

lovačkom čekom u staništima droplje, uzimajući u obzir aspekte očuvanja prirode njihovog postavljanja.

3. **Hranilišta, postavljanje soli:** Može se postaviti samo za zaštitu autohtonih vrsta male divljači i srna, hranilice velike divljači ne smeju se postaviti u staništu belike droplje, a prilikom njihovog postavljanja moraju se razmotriti mogućnosti prilaza, kao i izbegavanje moguće štete za očuvanje prirode koju one prouzrokuju.
4. **Reintrodukcija sitne divljači:** u staništima velike droplje podržavaju se samo reintrodukcije koje pomažu jačanje fonda jarebice. Izričito treba izbegavati uzgoj i ispuštanje stranih vrsta. Ne postoji razlog očuvanja prirode za reintrodukciju fazana, pored planiranog i efikasnog upravljanja grabljivcima, treba uložiti napore da se ojačaju njihove prirodne, divlje populacije, što pruža mnogo veći doživljaj u lovu i ima blagotvorno dejstvo sa stanovišta očuvanja prirode, kao i sa stanovišta vrste koju treba zaštititi.
5. **Klopke:** efikasna sredstva u kontroli vrsta grabljivica, čija je upotreba visoko opravdana u staništima droplje. Postavljanje opreme za upravljanje i lov divljači mora biti planirano tako da se u toku njihovog funkcionisanja ne ugrožavaju interesi očuvanja prirode. Tokom prilaza i upotrebe mora se voditi posebna pažnja kako bi se izbegle direktna ometanja ili oštećenja od gaženja, posebno se mora ispitati opravdanost njihovog smeštaja na otvorenim površinama i na osnovu koncentracije divljači. Postavljanje opreme za lov i upravljanje divljačima u zaštićenim prirodnim područjima moguće je uz dozvolu organa za zaštitu prirode, dok je u Natura 2000 staništima moguće uz dozvolu Lovačke sekcije.

Postavljanje infrastrukture za upravljanje i lov divljači mora biti planirano tako da se u toku njihovog funkcionisanja ne ugrožavaju interesi očuvanja prirode. Tokom prilaza i upotrebe mora se voditi posebna pažnja kako bi se izbegle direktna ometanja, posebno se mora ispitati opravdanost njihovog smeštaja na otvorenim površinama i na osnovu koncentracije divljači.

Postavljanje opreme za lov i upravljanje divljačima u zaštićenim prirodnim područjima moguće je uz dozvolu organa za zaštitu prirode, dok je u Natura 2000 livadama moguće uz dozvolu lovačke sekcije.

TIPOVI KLOPKI

U cilju zaštite droplje, sledeći glavni tipovi klopki korišćeni su u Mađarskoj u poljoprivrednim staništima sa visokom prirodnom vrednošću:

1. **Larsenova klopka:** prvenstveno pogodna za hvatanje žive svrake. Može se koristiti i u drvenoj i metalnoj konstrukciji,

metalni je dugotrajniji. Važno je da komora za držanje ptice mamca bude prostrana, sa dovoljnim brojem i kvalitetom grana za odmor, osenčena i krovom za zaštitu od kiše.

2. **Četvorodelna klopka** za vrane: prvenstveno pogodna za efikasno hvatanje sivih vrana, ali možda i najuniverzalniji uređaj za hvatanje živih vrana. Mogu se njome redovno hvati lisice i jazavci. Izrađena od metala, nije preteška za transport, zaista visoka efikasnost se može postići pravilnim postavljanjem i redovnim pomeranjem i premeštanjem.

SLIKA 23.

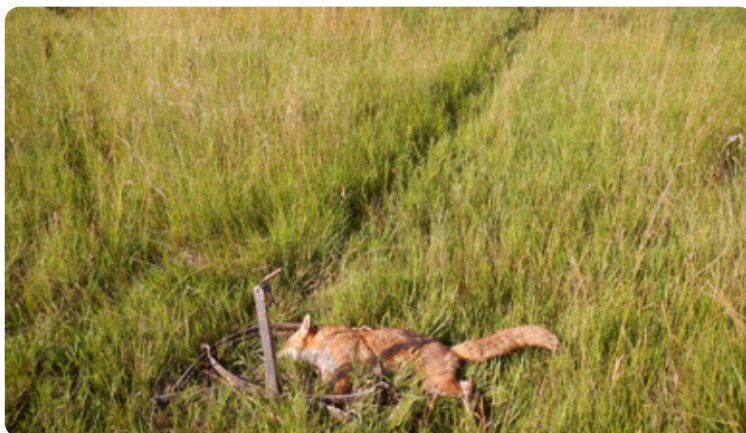
Zamka za vrane

3. **Klopka sa labudobim vratom:** Često je kritikovana zbog zaštite životinja, posebno vlasnika pasa, ali je nesumnjivo – koristi se sa odgovarajućom stručnošću – jedana od najefi-

SLIKA 24.

Klopka labudov vrat

kasnijih klopka za hvatanje lisice. Njena selektivnost zavisi isključivo od lokacije i načina postavljanja, što je čini možda klopkom sa najveštijim, najpreciznijim i najsavesnijim rukovanjem.

- 4. Hvataljka za stezanje tela sa rotacionom kopčom:** prvenstveno je pogodna za veoma efikasno hvatanje jazavca. Treba obratiti pažnju na upotrebu klopka odgovarajućeg kvaliteta, pored efikasnosti, treba imati u vidu i aspekte zaštite životinja.

SLIKA 25.

Postavljanje stezaljke

- 5. Metalne žice za hvatanje:** alternativa klopka za ubijanje, koje, uz pravilnu praksu, mogu biti efikasno sredstvo za upravljanje grabljivcima.
- 6. Klopka za prsa:** posebno pogodna za hvatanje lisica i jazavca u područjima gde ih nije moguće uhvatiti direktno pored jazbina, npr. stočnih farmi, farmi itd. Oni koji rade u na- u na-

SLIKA 26.

Sandučasta klopka

seljenim mestima i stanovnici mogu biti uključeni u kontrolu klopki, što je važan element komunikacije sa onima koji žive u tom području, ali ne treba propustiti svakodnevnu kontrolu uređaja.

- 7. Lestvična klopka:** pogodna za hvatanje velikog broja ptica, u osnovi mladunaca, odnosno treba je tretirati samo kao pomoćnu aktivnost. Slično sandučnoj zamci, „čuvarska klopka“, odnosno postavljena na granici područja ili na redovnim lokacijama velikog broja jedinki, može efikasno da pomogne u radu, ali ne zamenjuje teritorijalno usmereno hvatanje u vreme razmnožavanja. Posebnu pažnju treba posvetiti bezbed-

SLIKA 27.

Lestvična klopka

nom puštanju zarobljenih zaštićenih vrsta, dnevnim proverama ili stavljanju van upotrebe u slučaju obustave rada.

- 8. Ostali uređaji:** npr. švedska klopka, sandučasta klopka itd. Mogu se koristiti sva sredstva čija je upotreba dozvoljena relevantnim zakonodavstvom.

PRAKSA EFEKTIVNOG I ZAKONITOG HVATANJA

Ne postoji aktivna lovna aktivnost koja može prevazići efikasnost, efektivnost i temeljitost profesionalnih klopki. Nakon uspešnog hvatanja u poznatim gnezdištima i teritorijama, populacija grabljivica koje se mogu loviti pokazuje značajan pad. Održavanje grabljivica na niskom nivou svake godine zahteva sve manje napora od strane kontrole broja divljači, ali to zahteva kontrolu populacije iz godine u godinu.

Prilikom planiranja postavljanja klopki, prvi i jedan od najvažnijih zadataka je precizna procena populacije grabljivica (ciljnih vrsta) koje se mogu loviti na tom području i utvrđivanje njihove prostorne i vremenske pojave. U tu svrhu treba pripremiti godišnji registar jazbina i gnezda na području lovnih jedinica kako bi se što preciznije procenila mesta razmnožavanja ciljnih vrsta.

Aktivnost hvatanja na staništu velike droplje treba da bude izvedena tako da se prilikom planiranja uzimaju u obzir i ekološke potrebe velike droplje. U idealnom slučaju, krajem zime, u rano proleće, teritorijalno hvatanje počinje u područjima parenja, nakon čega sledi proređivanje populacije grabljivica na mestima razmnožavanja, a zatim u područjima koja velike droplje ne koriste.

Sa hvatanjem jedinki koje se razmnožavaju na tom području u proleće, reprodukcija date godine može se značajno smanjiti, tako da se stanje koje karakteriše veoma niska gustina vrsta grabljivica može postići regionalno i periodično tokom podizanja podmlatka velike droplje (i drugih zaštićenih životinjskih vrsta, male divljači). Hvatanje u neposrednoj blizini teritorija takođe će smanjiti broj jedinki koje se ne razmnožavaju na tom području, što zahvaljujući regionalnoj saradnji pokazuje trend opadanja iz godine u godinu. Efikasna kontrola populacije lovnih grabljivica koja je od značaja za zaštitu droplje može se postići poštovanjem sledećih principa, korišćenjem sledećih metoda lova i upravljanja divljači:

1. Siva vrana

- a. proređivanje na teritoriji je najefikasnije, kontrola brojnosti treba da se radi u neposrednoj blizini poznatih gnezda
- b. klopka za vrane sa četiri odeljka je najefikasnija, ali se mogu koristiti i druge klopke za hvatanje živih jedinki (npr. švedska klopka)
- c. hvatanje u revirima zahteva redovno premeštanje klopki, što zahteva određenu stručnost, ali rezultira veoma visokom efikasnošću
- d. prilikom hvatanja sa živom pticom kao mamcem, mora se voditi posebna briga o obezbeđivanju raznovrsne ishrane bogate proteinima, uključujući ishranu sirovim jajima i žitaricama, kao i svakodnevno snabdevanje svežom vodom
- e. u slučaju ustanovljenog gnezda, znanje o napretku uzgoja je važna informacija, pored hvatanja odraslih ptica, treba se usmeriti i na hvatanje van revira, takozvana merdevinska klopka može rezultirati velikim brojem ulova, ali njena efikasnost nije uporediva sa hvatanjem u vreme razmnožavanja u reviru
- f. sve druge metode lova (npr. proređivanje vatrenim oružjem) treba smatrati pomoćnom aktivnošću
- g. u skladu sa Direktivom Evropske unije o pticama, prema kojoj sve autohtone vrste ptica moraju biti zaštićene u vreme parenja, hvatanje sivih vrana u reviru moguće je samo uz posedovanje rešenja organa lova kojim se odobrava lov van ograničenja

2. Svraka

- a. lako se mogu efikasno hvatati, klopke postavljene na staništu ptica, koje se tipično pojavljuju u većim koncentracijama, daju adekvatne rezultate, ali su ulovi u reviru najefikasniji
- b. Sa Larsenovim klopkama, veoma efektivno se može hvatati uz redovnim premeštanjem
- c. držanje žive ptice kao mamac se obično efikasno namiruje suvom hranom za pse i dnevno svežom vodom
- d. hvatanje i ulov na prenočištima može rezultirati sa velikim brojem jedinki, ali naglasak je na proređivanju svrake u vreme parenja
- e. sve druge metode lova (npr. proređivanje vatrenim oružjem, klopka sa merdevinama) treba smatrati pomoćnim aktivnostima
- f. u skladu sa Direktivom Evropske unije o pticama, prema kojoj sve vrste ptica moraju biti zaštićene tokom parenja, hvatanje svrake u revirima moguće je samo uz posedovanje rešenja organa lova kojim se odobrava lov van ograničenja

3. Lisica

- a. Mapa jazbina koja se stalno dopunjava i koja pokriva celo područje je od suštinskog značaja za efikasno proređivanje. Sve prethodno otkrivene jazbine treba proveriti u kasnoj zimi, ili u rano proleće.
- b. Može se uspešno uhvatiti zamkom sa labudovim vratom i kajlom. Velika (70) klopka sa labudovim vratom pogodna je za hvatanje odraslih lisica, dok manja (56) klopka je efikasna za hvatanje mladih jedinki.
- c. s obzirom na to da je proređivanje sa klopkom koja instantno ubija - mrtvolovka, najefikasnije, svakodnevna kontrola klopki rano ujutro je od najveće važnosti
- d. proređivanje vatrenim oružjem može biti važna dopuna aktivnostima upravljanja grabljivcima, posebno u oblastima na kojima nije moguće ili je teško postaviti klopke, kao što su u blizini naseljenih područja
- e. U slučaju lisice, posebno se naglašava da ona treba da bude usmerena na hvatanje odraslih jedinki, po mogućnosti onih koje su u reprodukciju, a po mogućnosti tokom perioda izbora partnera. Pored toga, svaka ulovljena jedinka doprinosi aktivnom očuvanju prirodnih vrednosti koje treba zaštititi
- f. ženke treba što raniji prorediti, ali sam odstrel ženki ne garantuje nestanak cele porodice, jer mužjak može sam da odhrani starije mladunce

4. Jazavac

- a. možda najlakša vrsta sisara za hvatanje u klopku. Najefikasniji klopka za njegovo hvatanje je velika (330) rotirajuća stezaljka za hvatanje tela. Od velikog je značaja da je klopka izrađena od metala visoke čvrstoće,
- b. uređaji niskog kvaliteta su nepoželjni sa stanovišta zaštite životinja (ne ispunjavaju kriterijume za etičko hvatanje), slaba im je efikasnost, a radni vek uređaja je znatno kraći u odnosu na proizvode vrhunskog kvaliteta.
- c. u slučaju mešoviti jazbina (jazbine koje koriste i lisice i jazavci), ne preporučuje se upotreba steznih klopki za telo, jer odrasle lisice zaobilaze steznu klopku za telo (kopaju novi izlaz) i napuštaju jazbinu
- d. u slučaju postavljanja klopki u jazbini jazavaca, potrebno je postaviti ili efikasno zatvoriti sve njegove izlaze
- e. proređivanje vatrenim oružjem može biti važna dopuna aktivnostima kontrole broja grabljivca
- f. u skladu sa Bernskom konvencijom za zaštitu evropskih divljih životinja i prirodnih staništa, njegov lov je sezonski u Mađarskoj, pa je njegovo hvatanje u vreme parenja moguće

samo uz posedovanje rešenja organa lova kojim se odobrava lov van sezone

5. Zlatni šakal

- a. Zbog kretanja u bliskim porodičnim vezama, nije poznat efikasan način hvatanja u klopku zlatnog šakala. Povremeni ulov se može desiti, npr. klopama labudovog vrata, drugim sredstvima, ali efikasno smanjenje populacije šakala na nekom području je definitivno izazov
- b. proređivanje vatrenim oružjem je važno u kontroli ove vrste posebno u blizini staništa gde obitavaju

6. Divlja svinja

- a. naseljavanje u staništima velike droplje mora se sprečiti pre svega odgovarajućim praksama upravljanja staništima, a ako se pojavi, potrebna je intervencija u najkraćem mogućem roku
- b. brojnost se kontroliše prvenstveno proređivanjem vatrenim oružjem
- c. monitoring populacije treba sprovoditi kontinuirano (npr. traženje tragova, rovanja, valjanje i sl.), što može biti efikasan način kontrole brojnosti
- d. u područjima sa većom gustom populacije, postavljanje klopki za divlje svinje je opravdano i efikasno rešenje

Tehnike hvatanja u klopku

- Hvatanje je veoma odgovorna aktivnost, čija je efikasnost i uticaj neupitan za zaštitu populacije sitne divljači i srna.
- Obuhvata aktivnosti koje se sprovode svakodnevno. Zahteva detaljno i kvalitetno planiranje i obezbeđivanje ozbiljne lične i finansijske pozadine, čije se koristi za očuvanje prirode i upravljanja divljim životinjama umnožavaju.
- Nakon hvatanja u neposrednoj blizini jazbina, ulaz u jazbine treba duboko zatrpati, kako bi se lako i brzo utvrdilo moguća ponovna aktivnost oko ulaza (sveže kopanje).
- Najefikasnije je hvatanje sive vrane i svrake u vreme parenja, hvatanje pored već pripremljenih gnezda značajno smanjuje broj ptica koje se gnezde na tom području, a prazna gnezda mogu zauzeti i druge divlje vrste koje ne grade gnezda, čime im se olakšava razmnožavanje: mala ušara, sive i obične vetruške.
- Izvan sezone parenja, hvatanje daleko od stvarno aktivnih mesta za parenje (gnezda, jazbine) nosi značajan rizik u gotovo svim slučajevima, a njegova efikasnost je takođe pod znakom pitanja. Registar jazbina i gnezda ciljane vrste pruža osnovu za efikasno planiranje, pri čemu se hvatanjem tokom

sezona parenja grabljivica koje se mogu loviti može postići niska gustina vrsta grabljivicea tokom osetljivog perioda vrste koju treba zaštititi.

- Definicija grabljivica koje se mogu loviti po starosnim grupama na sledeći način, što je takođe „važnosni redosled“, odnosno pokazuje i redosled značaja za upravljanje grabljivcima: 1. odrasli: jedinke zrelog uzrasta, one koje se zapravo razmnožavaju 2. odrasli: dvogodišnje jedinke, tipično neplodne (uglavnom ptice) 3. mladi - odrasli: jedinke zrelog uzrasta, one koje se zapravo razmnožavaju, odrasli: dvogodišnje jedinke, tipično neplodne (uglavnom ptice)
- a. mladi: jedinke rođene ili izlegnute u datoj godini
- I. uzrasta pogodnog za samostalan život (mladi koji su već napustili revir)
 - II. neodgovarajućeg uzrasta za samostalan život (mladi i dalje u reviru)
- b. mladunčad ili pilići: mladunci još uvek u jazbini ili gnezdu

SLIKA 28.

Preporučena literatura o hvatanju sa klopka

VREMENSKI RASPORED AKTIVNOSTI PROREĐIVANJA RAZNIH GRABLJIVICA

Kontrola populacije grabljivica koje se mogu loviti može se sprovesti najefikasnije tokom njihovog najosetljivijeg perioda (razmnožavanje) sa stanovišta reprodukcije, uz poštovanje relevantnog zakonodavstva. Očigledno je da gustina grabljivica u tom području kao posledica aktivnosti proređivanja vrsta grabljivica varira. Aktivnost je efikasna ako se period „uspona i padova“ niske gustine poklapa sa osetljivim periodom vrste koju treba zaštititi, jer je u ovom slučaju najmanje verovatno da će lovljene grabljive vrste na tom području naneti ozbiljniju štetu populaciji vrste koju treba zaštititi.

ZNAČAJ REGIONALNE SARADNJE

Granice jedinica za upravljanje divljači često su rezultat jasnog razgraničenja koje nije stvarna granica za kretanje pojedinih vrsta divljih životinja. Za ptice, vrste sa dobrim sposobnostima disperzije (npr. divlje svinje) ili vrste koje su dobro prilagođene antropogenim uslovima (npr. lisica), granice jedinica za upravljanje divljači su obično prolazne. Stoga, iako je efikasno upravljanje grabljivcima u datoj jedinici za upravljanje divljači veoma značajan korak, samo po sebi nije dovoljno održavati gustinu vrsta grabljivica na trajno niskom nivou. U područjima niske gustine, uvek treba uzeti u obzir imigraciju iz područja veće gustine, što zahteva kontinuiran i intenzivan rad od strane lica koje ovlašćeno za izlov.

4.4. ETIKA LOVA

- U svim slučajevima, prakse upravljanja grabljivcima moraju biti profesionalne i zakonite. Nezakonita intervencija (npr. postavljanje otrovnih mamaca) koja efikasno smanjuje populacije vrsta grabljivica, ali ne bira između zaštićenih i lovnih vrsta i izaziva nekontrolisane procese ugrožavanjem prirodnih vrednosti ili može imati posledice po zdravlje ljudi, nije prihvatljiva.
- Tokom upravljanja i transformacije staništa mogu se obavljati samo zakonite aktivnosti. Mora se ispitati da li su potrebne saglasnosti Pokrajinskog zavoda za zaštitu prirode i izjave dali

su raspoložive u slučaju obaveštenja ili odobrenja aktivnosti. Nekontrolisani procesi (npr. spaljivanje) ne mogu se sprovesti bez uključivanja nadležnih organa. Ako su ugrožene zaštićene prirodne vrednosti, vredi pribaviti preliminarnu izjavu od upravljača zaštićenog dobra.

- Generalno, treba izbegavati uzgoj i primenu alohtonih vrsta koje ugrožavaju domaću floru i faunu. Kada je reč o poštovanju divljači, prema lovnoj etici, skloni smo da to poštovanje suzimo na vrste koje su korisne za čoveka (lovca). Ranije smo pomenuli da su grabljivice od izuzetnog značaja za zdravo funkcionisanje ekosistema, pa zaslužuju i poštovanje divljači tokom lova i hvatanja. Delatnost upravljanja i lov vrsta grabljivica uglavnom utiču na organizme sa visoko razvijenim nervnim sistemom i značajnom sposobnošću osetljivosti na bol, tako da principi zaštite životinja važe za sve životinjske vrste u ovoj publikaciji. Držanje i svakodnevna briga o pticama koje se koriste kao mamci u živim klopama zahteva istu brigu i marljivost kao i kod bilo koje domaće životinje. Ako lovačko udruženje tretira životinje mamce kao pratioca ili pomagača, sprovođenje zaštite životinja se takođe evidentira kao očigledan princip. Pобоljšanje uslova životne sredine i upravljanja divljim životinjama podržano je projektnim mogućnostima, koje finansira država. Primarni cilj tendera je podrška životnim uslovima lovne divljači, ali možemo stvoriti i mesto za život, ishranu i skrovište za celu zajednicu divljih životinja, tako da intervencija može imati merljivu korist za zaštitu prirode. U sklopu projekata postoji i mogućnost da se podrži proređivanje grabljivica, što je od velikog značaja za zaštitu velike droplje, jer pritisak vrsta grabljivica u velikoj meri utiče na uspešno razmnožavanje.

A field of tall green grass with scattered purple and yellow flowers. The purple flowers are scattered throughout the field, while the yellow flowers are more concentrated in the lower half. The background is a vast, flat field of similar grass under a clear sky.

MOGUĆNOSTI
PODRŠKE

5.

U konkursu za podnošenje predloga projekata za lovnu 2024/2025. godinu mogu se tražiti financiranje za sledeće zadatke:

- Intervencija za poboljšanje vodosnabdevanja lovišta: uspostavljanje izvora vode (npr. bušenje bunara); obnova postojećih bunara; izgradnja bunara na vetar ili solarnu energiju; postavljanje objekata za zadržavanje vode; nabavka rezervoara za vodu, autocisterni, pumpe; postavljanje veštačkog pojilišta.
- Smanjenje brojnosti grabljivica, izrada klopki: mogu se financirati troškovi kupovine klopki, i dobiti naknada za one koji se bave uništavanjem jazbina.
- Postavljanje hranilišta i skrovišta setvom ratarskih kultura: prihvatljiva je setva mešovitih kultura, koja mora da obuhvati kulture navedene u projektu (kao što su: žitarice, deteline, trave, uljane rotkvice, krmni grašak), podržana godišnja kultura mora da se drži na površini najmanje do kraja januara godine koja sledi nakon godine setve u slučaju prolećne setve, a godinu dana od dana setve u slučaju jesenje setve
- Sejanje višegodišnjih krmnih mešavina: setva mešovitih kultura, koja mora da obuhvati kulture navedene u predloju projekta (kao što su: detelina, krmne trave, uljne rotkvice, krmni grašak), berba (osim prvoge košenja za čišćenje) ne sme se vršiti pre 1. jula
- Prijave za tekuću lovačku godinu raspisuje Nacionalna mađarska lovačka komora, a pozive za podnošenje prijava možete pročitati na sajtu komore (omvk.hu). Bespovratna sredstva su

jednokratna bespovratna sredstva koja pokrivaju 60% ukupnih prihvatljivih troškova.

6.

INFORMACIJE,
POMOĆ KORISNICIMA

Očuvanje populacije velike droplje u našoj zemlji podržano je Programom zaštite velike droplje. Cilj programa je da se sazna sve više o ovim velikim, ali osetljivim i ranjivim pticama, i da se pruži prilika da se preduzmu ciljane mere za njihovu zaštitu: kao što je zamena nadzemnih strujnih vodova podzemnim kablovima ili regulisanje broja vrsta grabljivica koja uništavaju gnezda. U programu stručnjaci za očuvanje ispituju živote i navike ptica pomoću GPS davača signala. Prikupljene informacije omogućavaju razvoj sve više i više ciljanih predloga za upravljanje staništem kako bi se podržale životne mogućnosti velikih droplji. Na sajtu Mađarskog udruženja za ornitologiju i zaštitu prirode možete pronaći detaljan opis velike droplje – slično drugim autohtonih vrstama ptica – a na sajtu tuzok.hu možete pronaći sve informacije koje mogu biti korisne za ptičare, poljoprivrednike ili uzgajivače divljači. Zaštitu prirodnih vrednosti u Mađarskoj predstavljaju direkcije nacionalnih parkova u okviru svojih državnih dužnosti. Čuvari zaštićenih područja mogu pružiti praktičnu pomoć korisnicima zemljišta u slučaju problema kao što su:

- dali se može dogoditi da se gnezdi na mojim parcelama? Ako da, šta da radim?
- mogu li posebno da se prijavim za poljoprivrednu podršku za zaštitu od štetočina?
- Učestvujem u programu EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE, koji je najbolji način da se ispune dogovoreni standardi?
- ako moje područje podleže zvaničnim ograničenjima zbog izleganja, kako mogu da zatražim naknadu?

Koordinaciju zaštite droplje u Mađarskoj obezbeđuje Uprava nacionalnog parka Kiškunsag, a stručni forumi i obuke u vezi sa zaštitom droplje održavaju se u Centru za obuku Kuća Stepa, gde se mogu naučiti osnove prakse kontrole brojnosti grabljivica za očuvanje biodiverziteta. U istočnom panonskom regionu ovaj zadatak obavlja Centar za posetioce za zaštitu droplje Sterbetz István u Devavanji.

SLIKA 29.

Centar za posetioce za zaštitu od droplje István Sterbetz

7.

PROGRAM ZAŠTITE
VELIKE DROPLJE

Velike droplje najviši nivo zaštite u Mađarskoj dobili pre više od pola veka, 1971. godine. Njena zaštita je prilično složen zadatak, jer se mora kombinovati trud mnogih pretećih faktora koji su doveli do toga da je brojnost opala ne samo u našoj zemlji, već gotovo u celom njenom area-lu, odnosno mora se gledati kao globalno ugrožena vrsta. Pored toga, opasnosti se sa vremena na vreme menjaju, iako su osnovni problemi poznati od početka zaštite. Umesto individualne zaštite, koja je ranije bila naglašenija, glavnu ulogu sada imaju mere usmerene na celokupna poljoprivredna staništa i unapređenje opšteg stanja staništa droplje. Uz koordinaciju i stručnu podršku oblasti zaštite prirode, predstavnici sektora poljoprivrede, upravljanja divljači, upravljanje vodama i električne energije rade zajedno na zaštiti vrste.

FAKTORI OPASNOSTI

U cilju očuvanja velike droplje izrađen je međunarodni plan zaštite vrste, u kojem je identifikovano 9 glavnih opasnosti (redosled svake tačke odražava i njihov značaj):

1. NESTANAK NEOMETANIH OTVORENIH STANIŠTA ODGOVARAJUĆE STRUKTURE

U ovom aspektu, ne razmatramo samo drastično, nepovratnu transformaciju staništa, iako je činjenica da se na mnogim mestima dešavaju i takve specifične promene. Negativne promene u korišćenju zemljišta takođe rezultiraju gubitkom staništa, kao što je promena strukture proizvodnje i intenziteta proizvodnje uvođenjem navodnjavanja, prekomerne ili nedovoljne ispaše travnatih površina ili pošumljavanja. Razvoj infrastrukture ima jasan efekat smanjenja ili fragmentacije staništa, kao što su širenje naselja, indus-

trijskih parkova, uspostavljanje solarnih i vetroelektrana ili razvoj saobraćajne infrastrukture, kao i dodatni i kumulativni efekti svih ovih.

2. SUDAR SA ELEKTRIČNIM VODOVIMA

Opasnost broj jedan za odrasle jedinke u Mađarskoj, Slovačkoj i Austriji, je sudar sa

SLIKA 30.

Droplja u sudaru sa strujovodom

vodovima srednjeg i visokog napona, ali uključuje i železničke vodove, električne pastire, različite sisteme za navodnjavanje ili fatalni susreti sa visokim ogradama. Okosnica zaštite je da se zaustavi postavljanje novih kablova u trenutno poznatim oblastima staništa velikih droplji, i dalje da se efektivnom transformacijom smanji efekti postojećih, npr. zamenom srednjenaponskih nadzemnih kablova podzemnim kablovima.

3. UNIŠTAVANJE JAJA I MLADUNČADI U TOKU POLJOPRIVREDNIH RADOVA

Velika droplja se gnezdi na poljoprivrednom zemljištu. Njena reproduktivna biologija, ekološki uslovi razmnožavanja i

podizanja ptiča su relativno dobro poznati, kao i negativni efekti poljoprivrednih radova na velike droplje. Da bi se povećalo uspješno gnežđenje, potrebno je uvesti posebne mere zaštite droplje na poznatim mestima razmnožavanja velike droplje tokom poljoprivredne proizvodnje. Upravljanje u skladu sa karakteristikama područja ili upravljanje područjima pod upravljanjem imovinom nacionalnog parka često je dovoljno samo po sebi, ali npr. sprovođenje elemenata zaštite Agro-ekološkog programa je neophodno u opštim radovima zaštite, ali čak i individualna zaštita (npr. ad hoc ograničenja) mogu biti važna.

4. SPREČAVANJE UNIŠTAVANJA JAJA, PTIĆA ILI MLADIH PTICA OD STRANE LOVNIH GRABLJIVICA

Velike droplje se gnezde na zemlji i njihov razvoj je prilično spor, pa su sve više izloženi efektima vrsta grabljivica, posebno u slučaju gnezda koja su postala ugrožena tokom poljoprivrednih radova. Jaja uglavnom budu uništena od strane lisice i sive vrane, ali nekoliko drugih vrsta (npr. divlja svinja) takođe može izazvati uništenje gnezda. Ptići su takođe u opasnosti od ptica grabljivica (npr. velikih orlova) i sisara grabljivica (npr. lisica), tako da kombinovani efekat vrsta grabljivica nipošto nije zanemarljiv. Zaštita se zasniva na kontroli brojnosti mogućih grabljivica gnezda, u čemu pored nadležnih direkcija upravljača zaštićenih dobara značajnu ulogu imaju i lovačka udruženja.

5. UZNEMIRAVANJE

Droplje su u osnovi vrsta ptica podložna uznemiravanju, tako da mnogi faktori mogu izazvati probleme tokom reprodukcije, razmnožavanja, odmaranja i hranjenja. Uznemiravanje u vreme razmnožavanja i zimovanja može biti posebno opasno jer

može izazvati neplodnost jaja, neuspeh razmnožavanja ili slabljenje ptica. Smanjenje antropogenih efekata (npr. transport, ciljane smetnje, auto sportovi, ispaša, lov i dr.) pored prirodnih poremećaja (npr. grabljivice) je zadatak zaštite, pre svega kroz odgovarajuću informisanost i regulaciju.

6. NEDOVOLJNA BAZA HRANE

Sve intenzivnije tehnologije uzgoja u poljoprivrednim područjima (npr. upotreba pesticida i veštačkih đubriva) jasno rezultiraju gubitkom biodiverziteta u poljoprivrednim staništima. Prilagođavanje proizvodnje teritorijalnim uslovima, primena metoda uzgoja zasnovanih na ispaši stoke i poljoprivredna proizvodnja na malim parcelama i promocija sistema ekološke poljoprivrede mogu garantovati obezbeđivanje adekvatne baze hrane.

7. KLIMATSKE PROMENE

Klimatske promene prvenstveno izazivaju drastične promene u već suvim, polupustinjskim staništima (npr. na Iberijskom poluostrvu), ali se njihov uticaj sve više oseća i u domaćem okruženju. Negativni efekti ekstremnih vremenskih prilika dodatno se povećavaju povećanjem intenziteta proizvodnje, kao što je širenje navodnjavanja.

8. KRIVOLOV

U Mađarskoj nema značajnog uticaja, povremena ilegalna upucavanja rezultiraju krivičnom prijavom. Informacije, prezentacija i saradnja sa onima koji imaju pravo na lov su glavne mere zaštite.

9. GUBICI TOKOM OŠTRIH ZIMA

Poslednjih godina nije bilo značajnog uticaja, ali ekstremni vremenski uslovi mogu izazvati migracije ili značajne padove u

kondiciji. Zato se obično se obezbeđuje zimsko prihranjivanje (npr. ozima uljana repica), a lakši pristup hrani može se obezbediti ad hoc merama (npr. uklanjanje snega).

U Mađarskoj, profesionalnu pozadinu za zaštitu velike droplje pruža Radna grupa za zaštitu velike droplje kao stručni tim, koju su, pored Ministarstva nadležnog za zaštitu prirode, uglavnom formirali stručnjaci iz direkcija nacionalnih parkova, nevladinih organizacija za zaštitu prirode i naučnih ustanova (univerziteta), čiji rad podržavaju i mnogi spoljašnji stručnjaci. Radom stručne radne grupe trenutno koordiniraju Ministarstvo poljoprivrede i Uprava nacionalnog parka Kiskunság. Domaća zaštita velike droplje je najefikasnija (in situ zaštita) u svom iskonskom staništu, u prirodnom staništu ovih ptica, ali se izleganje jaja iz ugroženih gnezda i uzgoj spašenih ptica sprovodi u stanicama za zaštitu velike droplje Direkcije nacionalnog parka Körös -Maros.

ZAŠTITA VELIKIH DROPLJI U MAĐARSKOJ

Mađarski program zaštite droplji u suštini znači smanjenje faktora ugroženosti navedenih u planu očuvanja vrsta, prikupljanje neophodnih resursa i sprovođenje malih i velikih projekata u tu svrhu. Kontinuirano praćenje aktivnosti organizacija za zaštitu prirode, naučne studije i publikacije i redovne konsultacije pružaju stručnu podlogu koja je neophodna za sprovođenje programa.

31. SLIKA **Razmena iskustava na sastanku Radne grupe za zaštitu droplji**

DROPLJA LIFE

Realizacija programa podržava „LIFE program pod nazivom

„Prekogranična zaštita droplje u Centralnoj Evropi“ između 2016. i 2023. godine, čije se glavne domaće aktivnosti mogu podeliti u 4 glavne oblasti delovanja.

U skladu sa ublažavanjem pretnji navedenih u planu očuvanja droplje, u poslednje vreme je povećana pažnja posvećena sledećim aktivnostima:

1. zamena srednjenaponskih nadzemnih vodova podzemnim vodovima
2. formulisanje predloga poljoprivredne politike, kontinuirana stručna podrška
3. kontrola stada lovnih vrsta vrsta gra-

bljivicea, u saradnji sa onima koji imaju pravo na lov u područjima sa dropljama

4. razvoj informisanja, prezentacije, diseminacija i edukacije

**Kiskunsági
Nemzeti Park**

Koordinaciju zaštite droplji u Mađarskoj obezbeđuje Uprava za nacionalni park Kiskunság, a stručni forumi i obuke u vezi sa zaštitom droplji održavaju se u Centru za obuku Stepska kuća.

SADRŽAJ

1	1. Svrha ove publikacije
3	2. Važnost zaštite droplje
7	3. Opis, pojava, ekologija droplje
14	4. Prakse upravljanja divljači u oblastima sa dropljama
15	4.1. Uloga upravljanja divljači u zaštiti droplje
17	4.2. Vrste odlučujuće za zaštitu droplje i njihovih mesta razmnožavanja
24	4.3. Lov, načini upravljanja divljači, metode, oprema
36	4.4. Lovni aspekti
38	5. Opcije podrške
40	6. Informacije, pomoć
42	7. Program zaštite droplje

IMPRESUM

SASTAVIO	Miklós Lóránt i Rita Rezneki
UREDILA	Rita Rezneki
STRUČNA KONTROLA	Radna grupa za zaštitu droplje, Ministarstvo poljoprivrede
ODGOVORNI IZDAVAČ	Sándor Ugró Direktor Direkcija nacionalnog parka Kiskunság, 2023 Kecskemét, Liszt F. u. 19.
PRIPREMIO DIZAJN PUBLIKACIJE SERIJE	Artista Labor
PRELOM, ŠTAMPA	Duna-Mix Kft.
FOTOGRAFIJE	KNPI arhiva, Antal Széll, Tibor Horváth, Miklós Lóránt, Eszter Aradi, Béla Motkó, Zsolt Kalotás, Balázs Éles, Ágnes Gyuricskáné Balogh, Sándor Kovács
GRAFIKE PRICA	Grafika za ptice je delo Eszter Szabó, a slike lovačkih vrsta delo je Szabolcs Kókay
PREPORUČENI LINK	M. Lóránt i R. Rezneki (2024): Upravljanje divljim životinjama u divljim područjima, Smernice o poljoprivrednim praksama bliskim prirodi III.
ISBN	978-615-5598-23-4

Publikaciju je podržao program Evropske unije LIFE.

Proizvedeno u okviru projekta LIFE15/Nat/AT/000834 pod nazivom Prekogranična zaštita droplje u centralnoj Evropi.